

روانی

رمان، فیلم‌نامه، تحلیل متنی

رابرت بلاک

ترجمه شاهپور عظیمی

چراغ

سرشناسه: عظیمی، شاهپور ۱۳۴۲-، گردآورنده، مترجم	
عنوان و نام پدیدآور: روانی، رمان، فیلم‌نامه، تحلیل متنی	
اگرآوری و ترجمه شاهپور عظیمی.	
مشخصات نشر: تهران: چترنگ، ۱۳۹۴.	
مشخصات ظاهری: ۳۰۴ ص: مصور.	
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۶۶-۲۰۰-۰	
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت: کتاب حاضر گردآوری و ترجمه رمان «روانی»	
نوشته رابرت بلاک، فیلم‌نامه «روانی» نوشته جوزف استفانو و کتاب	
"The Hitchcock Romance: Love and Irony in Hitchcocks Films" تألیف لسلای بریل است.	
عنوان دیگر: روانی.	
عنوان دیگر: فیلم‌نامه روانی	
موضوع: بلاک، رابرت، ۱۹۹۴-۱۹۱۷ م. روانی -- نقد و تفسیر	
موضوع: استفانو، جوزف، ۱۹۲۲ - م. روانی -- نقد و تفسیر	
موضوع: داستان‌های آمریکایی -- قرن ۲۰ م. -- تاریخ و نقد	
موضوع: فیلم‌نامه‌های آمریکایی -- تاریخ و نقد	
شناسه افزوده: Bloch, Robert	
شناسه افزوده: Stefano, Joseph	
شناسه افزوده: بریل، لسلای، ۱۹۴۳ - م.	
شناسه افزوده: Brill, Leslev	
رده‌بندی کنگ: PS ۳۵۵۳/۱۵۵۵۷۰۳۹	
رده‌بندی دیویی: ۸۱۳/۵۴	
شماره کتابشناختی: ۴۰۱۲۲۷۹	

چترنگ

روانی، رمان، فیلم‌نامه، تحلیل متنی • رابرت بلاک • ترجمه شاهپور عظیمی • ویراستار: گروه ویرایش نشر چترنگ
 • مدیر هنری: یوریک کریم‌مسیحی • نویت چاپ: اول، ۱۳۹۵ • ۱۰۰۰ نسخه • لیتوگرافی و چاپ: تهران بدر
 کلیه حقوق برای نشر چترنگ محفوظ است. • نشر چترنگ: تهران، خیابان نصرت غربی، پلاک ۵۸،
 طبقه دوم، واحد چهار، کد پستی: ۱۴۱۸۸۴۳۳۵۵ • تلفن: ۶۶۱۲۶۸۰۵ • شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۶۶-۲۰۰-۰

فهرست

۷.....	مقدمه مترجم
۱۱.....	رمان روانی (رابرت بلاک)
۴۵۷.....	فیلم نامه روانی (جوزف استفانو)
۲۷۷.....	تحلیل متنی روانی (لسلی بریل)

مقدمه مترجم

آیا هنگامی که یک فیلم باز، رگرم، ختن فیلمی است، خودش در آن لحظه می داند که چه شاهکاری را دارد می سازد؟ هیچ کس، بعد از شمال از شمال غری، تصمیم گرفت فیلمی «جمع و جور» بسازد. از فیلم بردار هم شگی اش رابرت برکز استفاده نکرد. فیلم را سیاه و سفید فیلم برداری کرد. با نویسندمان (رالف استفانو) کار کرد که هیچ سابقه همکاری با هم نداشتند. شخصیت اصلی فیلمش در همان چهل دقیقه ابتدایی کشته می شود. کار بسیار خطرناکی در فیلم نامه انجام می دهند تا به اصطلاح هیچ گونه لنگر عاطفی ندارد. به عبارت دیگر پس از کشته شدن ماریون کین، ما نمی دانیم که باید از نظر عاطفی به کدام شخصیت بیاویزیم و با چه کسی همذات پنداری کنیم. هیچ کاک مثل همیشه در این فیلم نیز از ابداعات تکنیکی غافل نبوده است. نگاه کنیم به نمای سوپزکتیوی که نورمن را هنگام بالا رفتن از پلکان نشان می دهد. حرکت حرکت انگیز دوربین که طی چرخشی عجیب به بالای سقف نزدیک شده و از آنجا نور نورمن را در آغوش او می بینیم، از جهاتی بی نظیر است. این نما نقطه دید کیست؟ هنگام حرکت دوربین از صدای جروب بحث مادر نورمن (مادری که نیست) استفاده شده تا توجه تماشاگر از این حرکت پیچیده منحرف شود. از سوی دیگر استفاده از صدای درونی در روانی بسیار درخشان است. نگاه کنیم به سکansı که همه اتفاق ها در ذهن ماریون رخ می دهد. او در ذهن خودش رخدادهای پس از ربودن پول های کسیدی را مرور می کند.

آنچه می‌شنویم و نمی‌بینیم، فیلم‌نامه‌ای است ساخته ذهن ماریون. او کارگردان تمامی این اتفاق‌هاست. مثل همیشه واقعیت در این فیلم هیچکاک جایی ندارد. چرا آن پلیس سمج ماریون را رها می‌کند، در حالی که تمام رفتارهای این زن مشکوک‌اند؟ ماریون با دزدیدن پول‌های آن پیرمرد هوس‌ران آیا از همه کسانی انتقام می‌گیرد که نگذاشته‌اند او با مرد دلخواهش ازدواج کند؟ دقیقاً از چه زمانی فکر دزدیدن آن چهل هزار دلار به ذهن او رسوخ کرده است؟ حرف‌های نورمن او را ترغیب می‌کند که پول‌ها را برگرداند. او صیحا می‌گوید این «دیوانگی» برای هفت‌پشت او کافی است اما در همین لحظه کشته می‌شود. طبیعت کار خودش را می‌کند. به قول یکی از اساتید فیلم راز، هیچ فرقی نمی‌کند آدم خرابی باشید یا نباشید، وقتی از بلندی بیفتید، سقوط خواهید کرد.

روانی بر اساس رمان به همین نام و نوشته رابرت بلاک ساخته شده است. رمانی که نورمن بیتس آن را سال‌ها قبل از وقوع جنایت در تمام طول رمان با ترفندهایی به خواننده گفته می‌شود که مادر نورمن زنده است در واقع با خواندن این رمان به تفاوت‌های بنیادین سینما و ادبیات پی می‌بریم. تصور می‌کنیم که خواندن رمان و بی‌درنگ خواندن فیلم‌نامه‌اش از جهات بسیاری می‌تواند مورد توجه علاقه‌مندان سینما قرار بگیرد. این نخستین باری است که در ادبیات سینمایی فارسی یک رمان با همراه فیلم‌نامه‌اش منتشر می‌شود. این کار بیشترین بهره را به نویسندگان و فیلم‌نامه‌نویسان می‌سازد. فرایند نگارش فیلم‌نامه بر اساس رمان بار دیگر به ما یادآوری می‌کند که تا چه اندازه ارتباط سینمایی از یک اثر ادبی، مهم و ظریف است. با مقایسه رمان و فیلم‌نامه روانی می‌توانیم فواید خلافت تبدیل کاغذ به نوار فیلم را بی‌واسطه ببینیم و البته بیاموزیم. اگر انتشار چنین کتابی از سوی مخاطبان سینما و ادبیات با استقبال روبه‌رو شود، یقیناً راه را برای انتشار «فیلم‌داستان» آثار سرشناس سینما باز می‌کند. مترجم، فهرستی از رمان‌هایی را که به فیلم برگردانده شده‌اند، همراه با فیلم‌نامه‌هایشان در اختیار دارد که می‌توانند در ادامه ترجمه و منتشر شوند.

روانی اثر هیچکاک مورد توجه منتقدان برجسته‌ای بوده است که یکی لسلی بریل استاد دانشگاه است که کتابی تحلیلی درباره آثار هیچکاک با عنوان رمانس هیچکاک: عشق و پنهان‌سازی در فیلم‌های هیچکاک نوشته است که بخش مربوط به فیلم روانی را در این کتاب خواهید خواند. بریل با نگاهی اسطوره‌ای به جهان مردگان و رفتن قهرمان

(پرسیفونه) به این دنیا و نسبت چنین دیدگاهی با جهان آثار هیچکاک، خصوصاً روانی را به زبانی نمادین تحلیل کرده است.

در انتها لازم می‌دانم از آقای شهرام جهانگیری تشکر کنم که با انتشار چنین کتابی موافقت کردند و انتشار نخستین کتاب فیلم‌داستان را در نشر چترنگ به انجام رساندند. در این بیست و چند سالی که سینمای هیچکاک را دنبال کرده‌ام، همواره سعی و تلاشم بر این بود که از آموزه‌های سینمای او برای پیشبرد سینمای خودمان استفاده کنم. بر این اساس، شتم که این رویکرد نیز به دست‌اندرکاران سینمای ما یاری خواهد رساند. تصورم بر این است که وقتی کسی تشنه است، برایش فرقی نمی‌کند که آب زلال را در آمریکا بجوید یا سیاه‌آفریقا و یا هر جای دیگری. مهم این است که رفع عطش بشود.

ش.ع

پاییز ۱۳۹۴